

παμό, και οι σφοδρές του θανάτου... Η γη της βασιλικώτατης φυλής, ή πανάγια γη...

Θυμούμαι τα λόγια του Ταίν, ύστερ' από το κατακλύγμ' αρκετών στίχων του Θηβαίου λυρικού: Οι Έλληνες, λέει, οι τόσο κρατημένοι και τόσο μετρημένοι στον πεζό τους το λόγο, τραβάνε πέρα κ' έξω από κάθε μέτρο, κινημένοι από την εμπνευσή και από τη λυρική μανία.—Κ' έτσι και το σαιξπηρικού και βιβλικού και σελλεϊκού και κάπως βαρβαρικού Σ. inburne ή πείρηση εύλογα θα μπορούσε κ' ελληνική να χαρακτηριστεί: δ' ελληνισμός, μ' εσα και αν θέλουσε να πούμε, έχει κάτι τι πρωτεύει.

13

Μα ή μικρή Ελλάδα, μα ή μεγάλη Κρήτη, δεν ηύραν ένα λογάκι αποχαιρετισμού, δεν κόψανε δυο λουλούδια για να στολίσουνε μ' εκείνα, στο νεκροκρέββατο άπάνου, το μέτωπο του άπολλώνιου νεκρού; Δέν είναι ή πρώτη φορά που ξετύλιξε τους ρυθμούς του και ξεπροβόδησε τους στίχους του για νάρθουν ως έμας εδώ, φόρος του ελληνολάτρη ξένου. Τιμήσαμε τον Καρνεύτη, δδγημένοι από το χρίσμα του «έθνικου ποιητή» που έπίσημα του έδωκε ή πατρίδα του, τιμήσαμε στο Μιστράλ πιδ πολύ «τόν ταπεινό μαθητή του μεγάλου Όμηρου» παρά τον περήφανο άφέντη της προδιγιανής γλώσσας, της ξανανθισμένης. Έχουμε χρέος πιδ πολύ να τιμήσουμε του Μπαύρον, όχι βέβαια το μαθητή, μα το συμπόλιτη, που με τη μεγάλη του φαντασία έπλεξε στεφάνι άμάραντο για να το φορέση της ελληνικής ιδέας. Θάρθη μιά μέρα που θα προσκυνάμε τους τρανούς τεχνίτες του λόγου και θα πιανόμαστε στο χορό τω λατρευτών τους, όχι για την αγάπη τους τάχα, πρds τα δικά μας, μα για την αγάπη μας έμας πρds του «λόγου την Άφροδίτη». Μα όσο που να ξημερώσ' ή μέρα εκείνη, έχουμε χρέος ναποκρινόμαστε λυγίζοντας τα γόνατα, πρds έσους φέρουν της λατρείας το κανίσκι στη μητέρα μας. Έσεις, ω νέοι της Κρήτης, έσεις, πού, αν λυτρώθηκε το ήρωικό σας το νησί από τον Τούρκο, μα το πάτ' και άκόμα, ο τύραννος ή άλλος, ή Δάσκαλος, έσεις, ω νέοι της Κρήτης, θαρρητοί, καθώς σας ξέρω, κ' ανυπόταχοι, καθώς σας θέλω, παντού και πάντα, της δημοτικής, δηλαδή της έθνικης μας γλώσσας εργάτες και υπερασπιστές, έσεις, ω νέοι της Κρήτης, άντάρτες, και μόνο γιατί κάτω από τόνομα του Σολωμού βαλθήκατε να πολεμήσετε για την ιδέα

την πιδ ζωντανή και την πιδ πλατειά που φύτρωσε στη γη μας ύστερ' από την ιδέα του άγώνα για την άνεξαρτησία μας, έσεις, ω νέοι της Κρήτης, θα ταίριαζε καμιά μέρα, κ' όσο κ' άργά κ' αν είναι, λίγα θαφνόκλαρα, λίγα πορτοκαλλάνθηα να θερσίσετε για να χλωράνετε τον ύπνο του έξοχου μέσα στους έξοχους άντάρτη ποιητή.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΕΝΑ ΔΡΑΜΑ

Κοράσι εθνεγνωσίατο, με την καλή ψυχή σου Και με τα μάγια τα πολλά, το βράδι για θυμήσου Που κάτοσαμε άπάντεχα σιμά και ταίρι ταίρι! Φυσούσε άπάνω στη σπηγή το τραγικό τάερι Και μέσα στην ασάλευτη του Θανάτ' ήρεμία *Ο κόσμος άπολούθησε την άγρια τραγωδία. Κ' έσύ, με μάτια δλόβροχτα, κρατώντας την πνοή σου Το παλληκάρι άντίκριζες να σπαρατάη — θυμήσου — Κ' εκείνη που τρελλάθηκε τη για ξανθομαλλούσα Μονάχα έγω το λογισμό κοιτά σε σε κρατούσα... Για ιδές! τα μακρονόματα, τάνταραχτα, τα ξένα Σε τάροξαν' κ' δ, τι έζησε, παρθένα, πλάι σε σένα Κ' εΐταν βουβή κ' ήληθινή κ' δλόβαθο ένα δράμα Δέν πήρε τίποτ' από σε, σε γέλιο ή και σαν κλάμα!

ΛΕΑΝΤΡΟΣ Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

ΜΑΝΩΛΗΣ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΓΙΑ ΜΙΑ ΦΩΝΗ ΜΕ ΠΙΑΝΟ

Τυπωθήκανε στη Λειψία και πουλιούνται στα γραφεία του «Νουμά».

- α) ΠΟΙΗΣΗ ΜΑΛΑΚΑΣΗ: 1) Στην άέμη καρφωμένα Δρ. 1.— 2) Τραγουδάκι » 1.— 3) Στη νήσο πέρα ο πύργος της Άθώρητης » 1.— β) ΠΟΙΗΣΗ ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗ: 4) Μολιδιάτισσα Δρ. 1.— 5) Μισιριώτισσα » 1.— 6) Ρουμελιώτισσα » 1.50 7) Άφροδίτη » 1.50 8) Χάιντε χιούρε » 1.— 9) Μικρούλα » 1.50 10) Στόν Έποπα (μαλλιαιρικά Πόπλ) Χαρίζεται. *Όλα μαζί ένας τόμος δρ. 5.

Ο "ΝΟΥΜΑΣ",

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΚΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Για την Άθήνα δρ. 8.— Για τις Έπαρχίες δρ' Για το Έξωτερικό δρ. χρ. 10.

Για τις έπαρχίες δεχόμαστε και τρίμηνες (2 δρ. την τριμηνία) συνδρομές.

Κανένας δέ γράφεται συνδρομητής ή δέ στείλει μπροστά τη συνδρομή του.

10 λεπτά το φύλλο λεπτά 10

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στα κισκία (Σύνταγμα, Όμόνοια Έθν. Τράπεζα Έπ. Οικονομικών, Σταθμός Τροχιάδρου (Άκαδημία), Βουλή, Σταθμός ύπόγειου Σιδηρόδρομου Όμόνοια), στο κισκί Γιαννοπούλου (Χαυτεία), στα βιβλιοπωλεία «Έστίας» Γ. Κολάρου και Σακέτου (άντικρυ στη Βουλή).

Στην Κέρκυρα, Πάτρα και Βόλο, στα Πρακτορεία τών Έφημερίδων, στον Πύργο στο βιβλιοπωλείο του κ. Κ. Βαρουξή.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Το ράσο και ο τύπος—Τα Κρητικόνουλα— Πρds Ταρταρίους παραίνεσις.

ΤΟ ΡΑΣΟ όδες φορές το βλέπουμε να παραστρατίζει ή ήμερίδες μας, δέν το καλομεταχειρίζονται καθόλου. Του τα λένε όρβα κοψτά. Και κάνουν πολυκαλά. Γιατί έπιτέλους το ράσο το κάνει σεβαστό κείνος που το φορεί, άφου δέν έχει καμιά μαγική δύναμη το ράσο να κάνει σεβαστόνε κείνον που φασκίώνει. Έτσι, όδες φορές καυτηριόσανε οι ήμερίδες μας κáναν καλόγερο, κανέναν παπά, ή και κανένα μεγαλοδεσπότη που παραστρατίζει, δέ διαμαρτυρηθήκαμε και δέν τους φωναξαμε πώς άσεβόνε στη θρησκεία ή πώς προδίδουν την πατρίδα γιατί λένε την άλήθεια.

Παρόμοια έπρεπε να φερθούνε κ' οι ήμερίδες μας με τον κ. Πάλλη. Κι άντι νάγαναχτήσουν—δ τί εύκολα και τί νόστιμα που άγαναχτούν οι μαρκαρισμένοι πατριώτες!—και να σαλιαρίσουνε για προδοσίες και γι' άσέβειες και δέν ξέρουμε για τί άλλο άκόμα, το εναντίο έπρεπε να χαρούμε που βρήθηκ' ένας δικός μας να μιλήσει τόσο τίμια και ξάστερα και να φωτίσει την κοινή γνώμη της Εύρώπης για ένα τόσο σπουδαίο ζήτημα.

Δέν τους άρνήθηκε ποτέ κανείς πώς το Πατριαρχείο της Πόλης λέγεται, και μπορεί και νάσαι, «Μεγάλη του Γένους Έκκλησία». Μιά όμως και

βάζει τόσον υπερβολική υπέκκριση όστε τα κάνει παράξενα σαν τα λόγια τρελλού άνθρώπου. Είναι φανερό πώς ή προσοχή τών τριών άλλων του έγειν' άνυπόφορη) Φεύγει, Κοσμá ;

ΚΟΣΜΑΣ. Ναι, πηγαίνω. Είναι όρα. (Έτοιμάζεται να φύγη)

ΛΟΥΚΙΟΣ. Σε συνοδεύω ως την καγκελλένια πόρτα. (Προχωρεί από το παράθυρο πρds την πόρτα, βιαστικός.)

ΣΥΛΒΙΑ. Έτσι, ξεσκούφωτος ;

ΛΟΥΚΙΟΣ. Ναι, ζεσταίνομαι. Δέ βλέπεις τί βαρύν άίρας ; (Κοντοστέμνεται στο κοτόφλι, περιμένοντας το φίλο του. Ένας όριμς πόνος σφίγγει άξαφνα τις καρδιές, βουβαίνει τα χείλη.)

ΚΟΣΜΑΣ. Χαίρετε. (Χαιρετίζει καταταραγμένος) πηγαίνε έξω μαζί με το Λούκιο. Η Συλβία σκύβει το κεφάλι, με τα φρύδια ζαρωμένα, σαν άνθρώπος που συλλογίζεται τί νάπορωσίση. Έπειτα λές κ' ένα κύμα έξοφνικό δύναμης και ζωής της στυλώνει το κορμί.)

ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Είδες τί Γάδδη ;

ΣΥΛΒΙΑ. Όχι άκόμα. Σήμερα δέν ήλθε.

ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Όστε, δέν ξέρεις...

ΣΥΛΒΙΑ. Γι' πρξμα ;

ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Τι πηγε κ' έκανε; ΣΥΛΒΙΑ. Όχι.

ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Πηγε στης Διάντης.

ΣΥΛΒΙΑ (με συγκροτημένη συγκίνηση). Σε κει νής ; Πότε ;

ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Χτες.

ΣΥΛΒΙΑ. Και συ τον είδες ;

ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Ναι, τον άπάντησα. Μου είπε...

ΣΥΛΒΙΑ. Μίλησε λοιπόν !

ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Πηγε στο σπίτι της, κατά τις τρεις. Έδωκε τόνομά του. Εκείνη τότε δεχτηκε άμέσως. Είχε την όψη της γελαστή τότε χαιρίτισε με μιάν υπόκλιση, δέν είπε λέξη, έμεινε όρθή, περιμένοντας να μιλήση ή γέρος' τον έκουσε με σέβας, ήσυχη. Φανόλεσαι τί θα της είπε για να την κατοφέρη να δώση πίσω το κλειδί, να παρατήρη κάθε άλλη άπόπειρα, να μη θελήση πια να ταραξή τη γαλήνη την ξαναποχτημένη με το αίμα, και με τόνον πόνο ! Εκείνη δέν τονε ρώτησε στο τέλος παρά αυτό : « Ό Λούκιος Στετάλας σας στέλνει σε μένα ; » Με την άρνητική του άπάντηση, είπε κι αυτή μ' έναν τόνο σταθερώτατο : « Καταδεχτήτε να με συχωρέσετε, μα δέν μπορώ να παραδεχτώ παρά από

κείνονε μόνο το δικαίωμα να ζητήση αυτό που μου ζητάτε. »

ΣΥΛΒΙΑ (καθώς χλωμαίσει και σηκώνεται για νάντιμετωπίση τον άγώνα). Α, είναι ή τελευταία της λέξη ; Λοιπόν, είναι κι άλλο ένα πρόσωπο που έχει το ίδιο το δικαίωμα και θα το άπαιτήση. Θα δώμε.

ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ (τρομαγμένη). Τι συλλογίζεσαι να κάνης, Συλβία ;

ΣΥΛΒΙΑ. Εκείνο που είν' ανάγκη.

ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Τι, λοιπόν ;

ΣΥΛΒΙΑ. Να την ιδώ, να της έρθω άντιμέτωπη στον ίδιο τον τόπο, όπου αυτή είναι ξένη και παρίσιακη. Καταλαβαίνεις ;

ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Θέλεις να πης εκεί ;

ΣΥΛΒΙΑ. Ναι, θέλω να πάω εκεί. Είρω την όρα. Και συ την ξέρεις. Θα την περιμένω. Θάρθη. Έπι τέλους θα ιδωθούμε πρόσωπο με πρόσωπο.

ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Μα δέ θα το κάνης αυτό.

ΣΥΛΒΙΑ. Πώς όχι ; Νομίζεις πώς μου λείπει το θάρρος ;

ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Μή, σε παρακαλώ, Συλβία !

ΣΥΛΒΙΑ. Θαρρείς πώς τρέμω έγω ;

ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Μή, σε παρακαλώ.

υπάρχουν (κι αυτό δά μάς τὸ λέν καθήμερνά οἱ φημερίδες) ρασοφόροι ἀνάξιοι στὶς μικρὲς ἐκκλησιὰς τοῦ Γένους, γιατί τάχα νὰ μὴν ὑπάρχουνε σταυραδέρφια τους καὶ στὴ Μεγάλῃ; Τὸ χτίρια κι ὁ τίτλος δὲ δίνουν καμμιὰ ἐγγύτησιν γιὰ τὸ περιεχόμενο—καὶ θαρροῦμε πὼς κ' οἱ πατριωτικὲς φημερίδες μας λένε συχνὰ πυκνὰ γιὰ τὴ Μεγάλῃ κτλ. περισσότερα κι ἀπὸ ὅσα καταγγέλλει ὁ κ. Πάλλης στὸ γράμμα του.

*

ΜΙΑΘΣΑΝΕ καὶ τὰ Κρητικὸπούλα γιὰ τὸ γλωσσικὸ μας ζήτημα. Καὶ μιλήσανε λαβέντικα καὶ παληκαρίσια, σὰν Κρητικὸπούλα. Διαβάστε τὴν ἀπολογία τους ποὺ δημοσιεύεται σήμερα στὸ «Νουμά», μελετήστε τὴ. Ρουφήχτε μάλιστα τὸ τελευταῖο τῆς κεφάλαιο, τὸ Προφητικὸ. «Ὁ ἥλιος τῆς Ἀλήθειας πάντα του ἀνατέλλει ὄσο πολὺ κι ἂ βῆ σταθερὴ ἢ νύχτα τῆς Ψευτικῆς. Καὶ εἶναι φυσικὸ νὰ πρωτοροδίσει τὰ Κρητικὰ βουνά». Ναι, εἶναι φυσικὸ. Κι ἀπὸ κεῖ, ἀπὸ τὰ Κρητικὰ βουνά, τὸν καρτεροῦμε καὶ μετ' τὸν πνευματικὸ μας ξεσκαλωμό. Οἱ Κρητικοὶ θὰ μάς τονε φέρουνε. Γιατὶ οἱ Κρητικοὶ κατέχουν περισσότερο ἀπ' ὅλους μας, καὶ τὸ ἀποδείξαν ἀπειρες φορές ὡς τώρα, τὴ μεγάλη τέχνη νὰ πολεμοῦν καὶ νὰ νικοῦνε. Καὶ μόνο πού σὲ μιά τόσο κρίσιμη στιγμή γιὰ τὴν Κρήτη καὶ γιὰ τὴν Ρωμιοσύνη, ἀλάκαρη, ἀνάξια καίτοι καὶ γλωσσικὸ ἀγῶνα, εἶναι θεότρηνη ἀπόδειξη, ἔχι μουχλιωμένου Βυζαντινισμοῦ, μὰ γερῆς καὶ ἐλοζώντανης ἀντίληψης τοῦ πόσο σπουδαῖο καὶ ζωτικὸ εἶναι γιὰ τὴ φυλὴ μας τὸ ζήτημα τῆς γλώσσας καὶ τῆς Παιδείας μας.

Τὴ μορφή καὶ τὴ συγκινητικὰ πού τὰ χαιρετᾷ σήμερα ὁ Ποιητὴς, στὸ τελευταῖο του ἀρθρο γιὰ τὸ Swinburne, τὰ εὐγενικὰ Κρητικὸπούλα! Μὰ σὰ νὰ ξέρανε ἀπὸ πρὶν τὴ τοὺς λέει ὁ Ποιητὴς, πόσο ἄμορφα τοῦ ἀποκρίνονται κι αὐτὰ στὴν Ἀπολογία τους:

— Διώξουμε ἀπὸ πάνω μας τὸν Τούρκικο ζυγὸ, ἐμεῖς θὰ διώξουμε καὶ τὸ γλωσσικὸ ζυγὸ ποὺ βαραίνει καὶ σκλαβώνει ὅλο τὸ ἔθνος. Κι ὅταν μεταῦριο γίνῃ ἡ Ἐνωσις, δὲν ἔχουμε καλύτερο δῶρο νὰ κρατοῦμε τῆς Μητέρας μας, παρὰ τὴν ἀντίληψη αὐτῆ τῆ χαιρετῆμένη καὶ φωτεινῆ πού κλεῖ μέσα τῆς ὅλα τὰ ξημερώματα!

Νά, πού ξαναδίνεται ἀκόμα μιά φορά στὶς Κρητικὲς μαθάρες ὁ ἄρχαιος Σπαρτιατικὸς ἄρκος «Καὶ μεῖς μιά μέρα θάμαστε!...»

*

ΝΑ ΣΧΩΡΕΘΟΥΝ τὰ πεθαμένα σας, κύριοι φημεριδογράφοι, ἀφίστε τοὺς ταρταρινισμούς σας τούτῃ τῇ φασά. Μὰ καὶ σὰς προλάθανε σὲ δαύτους οἱ Τούρκοι συνάδερφοί σας, δὲν εἰς νὰ τοὺς ἀκολουθᾶτε καταπόδι καὶ νὰ μάς φουσκώνετε τὰ μυαλά μας μὲ ἄρα καὶ νὰ μάς ἀναγκάζετε νὰ γουρλώνουμε τὰ μάτια μας καὶ νὰ τρίξουμε τὰ δόντια μας καὶ νὰ σηκώνουμε τὴ γροθιά μας καὶ νὰ βλέπουμε γλυκόνειρα εὐκολῆς νίκης, σὰν τὸ ἀναθεματισμένο τὸ 97.

Γιατὶ μιλάτε ἔτσι; Γιατὶ νὰ κενταρολογῆτε; Ὅχι. Τόσο πρόστους δὲ σὰς θέλουμε καὶ δὲν πιστεύουμε καὶ

νάττε. Μιλάτε ἔτσι γιὰ νὰ εἰσγεγερετε τὸ πολεμικὸν μας μένος (καθὼς σκληρίζετε), γιὰ νὰ μάς πείσετε πὼς, στὴν ἀνάγκη, πρέπει νὰ πολεμήσουμε χωρὶς νὰ φοβηθοῦμε τίποτα.

Μὰ οὐτό, βλοημένοι, θὰν τὸ πιτύχετε μὲ τὸν ἀντίθετο τρόπ. Ἀντὶ νὰ μάς ταπεινώσετε, σὰν τὶς ἀξέχαστες παραμονὲς τοῦ 97, τόσο τὸν ἀντίπαλο καὶ μάς ταμπουνάτε πὼς σώνει νὰ φανοῦμε μπροστά του, ἔχι μὲ ντουφέκια, μὰ μὲ κλάρα; στὰ χέρια, καὶ θὰν τὸ κοφῆι λάσπη—πέτε μας τὴν ἀλήθεια, πέτε μας πὼς ὁ ἀντίπαλος εἶναι δυνατώτερος ἀπὸ μᾶς; κ' ἔχουμε χρέος, ἐν ἡ ἀνάγκη τὸ ζητήσῃ, νὰ σταθοῦμε πληκαρίσια μπροστά του καὶ νὰ πείσουμε ὅλοι, ἴσασμε τὸν τελευταῖο, ἀφοῦ ὁ ἀγῶνας μας θάναί (νὰ, πού σὰς χαιρίζουμε καὶ τὴν ἀγκυπημένη σας ρητορικὴ κορώνα) ὑπὲρ βωμῶν καὶ ἑστιῶν!

Μόνο ὁ κίντυνος ἀντρεῖται τὸν ἄθρωπο ἢ ψευτικὰ τὸν παραλεῖ.

ΕΓΩΪΣΜΟΣ

Τὸ ἴδιο ἀποτέλεσμα διαφορᾶς τάξεων ἔφερε καὶ ἡ ἀστικὴ κοινωνία. Γιατὶ μόλις ἡ ἀστικὴ τάξη, πού ἀντιπροσώπευε ἀνώτερη τεχνικὴ, ἔρριξε τὸ φεουδαλικὸ καθεστῶς, ἀνῆμπορο μὲ τὰ παλιὰ ὀπισθοδρομικὰ μέσα του ν' ἀντισταθῇ στὴ δύναμή της, πῆραν οἱ ἀστοὶ τὴ διαίτησιν στὰ χέρια τους, καὶ γίνθησαν αὐτοὶ ἀρχηγοὶ μίας μεγάλης τάξης ἀθρώπων, πού, γιὰ πολλοὺς λόγους, δὲν μπόρεσε ν' ἀναπτυχθῇ σὰν αὐτοὺς. Ὅσοι βλέπουμε τὸ ἴδιο ἀποτέλεσμα μὲ τὴ φεουδαλικὴ ἐποχὴ, ὑπερτροφία δηλ. τοῦ ἐγωϊστικοῦ ἔνστιχτου μερικῶν σὲ βάρος τοῦ ἐγωϊσμοῦ τῶν ἄλλων, μὲ τὴ διαφορὰ πὼς τώρα ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀρχόντων αὔξησε κατὰ πολὺ, κ' ἡ θέση τῶν ἀρχόντων, πνευματικὴ καὶ σωματικὴ, βελτιώθηκε κατὰ πολλοὺς βαθμούς.

Καὶ κάθε κυρίαρχη τάξη, γιὰ νὰ στερεώσῃ τὴ θέση της, δημιουργεῖ ἰδεολογίας, εἴτεσ ἐπωφελεῖται ἀπὸ τέτοιες, γιὰ νὰ ὑπνωτίσῃ ἔτσι τοὺς ἀρχόμενους. Ἄμα ὅμως μελετήσουμε ἀνεπηρέαστα τίς διαφορᾶς ἀφηρημένες ἰδέες, πού λέμε κάθε μέρα, θὰ δοῦμε πὼς εἶναι ἀποτελέσματα τῆς ἀνάγκης ὀρισμένων καθεστώτων, καὶ πὼς ἔπεσαν, ἄμα ἔπεσαν καὶ κεῖνα. Τὴν ἰδεολογία τῆς θρησκείας π. χ., πού γεννήθηκε στοὺς πρώτους ἀθρώπους ἀπὸ τὴν ἀδυναμία τους νὰ ξηγήσουν τὰ περισσότερα φυσικὰ φαινόμενα, τὴν ἐπωφελήθηκαν οἱ φεουδᾶλοι, γιὰ νὰ στερεώσουν τὴ θέση τους, κ' ἐπέλεξαν τοὺς ἀρχόμενους μὲ τὴν ὑπνωτιστικὴν ἰδέα, πὼς οἱ ἀρχοντες

(*) Ἡ ἀρχὴ του τὸν ἀριθμὸ 345.

εἶναι ἀπόστολοι τοῦ θεοῦ στὴ γῆ, πράμα πού τὸ βλέπουμε ἀκόμα καὶ τώρα στὰ πιά ἀπολιτίστα φεουδαλικὰ κράτη. Μόλις ὅμως ἡ ἐξέλιξις ἔφερε τὴν ἀνάγκη τῆς ἀλλαγῆς τοῦ φεουδαλικοῦ καθεστώτος, ἄρχισε ἀμέσως ἀμελιχτος πόλεμος ἀπὸ τοὺς ἀστοὺς κατὰ τῆς θρησκείας, πούχε παῖξει ρόλο τύραννου ὡς τὰ τότες, ἐπειδὴ σ' αὐτοὺς ἡ ἰδεολογία αὐτὴ εἶταν ἐντελῶς ἀχρηστῆ, κείνον τὸν καιρὸ, μὰ πούχαν ὑποστηρικτὴ τους τρομερὸ τὸν παρὰ τους(**) Τούτοις ὅμως γι' ἄλλα συμφέροντα, γιὰ τὴν ὑπεράσπιση λ.χ. τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορεύματός τους κ.τ.λ., βρέθηκαν στὴν ἀνάγκη νὰ φέρουν στὴ μέση μίαν ἀφηρημένη ἔννοια «πατριδάς», πούχε μέσα τῆς πολλὰ ψυχολογικὰ στοιχεῖα γιὰ νὰ πιάσῃ ρίζες, κ' ὑπνωτίζοντας μ' αὐτὴ τοὺς ἀρχόμενους, νὰ δίνουν μεγαλύτερη λευτεριά στὸ ἐγωϊστικὸ τους ἔνστιχτο. Γι' αὐτὸ βλέπουμε τὴν «πατριδά», μὲ τὴν ἔννοια πούχομε μεῖς γι' αὐτὴ σήμερα, νὰ φανερώνεται πρώτα μετὰ τίς ἀστικὲς ἐπανάστασεις τῆς δυτικῆς Εὐρώπης.

Ὅμως κάθε κοινωνία μὲ ἀρχοντες κι ἀρχόμενους φέρνει μέσα της τὸ σπέρμα τοῦ ἀνταγωνισμοῦ, πού κανένας ὑπνωτισμὸς δὲν μπορεῖ νὰ τὸν ἀφανίσῃ. Αὐτοὶ οἱ ἴδιο ἀρχοντες εἶναι ἡ ψυχολογικὴ ἀρχὴ καὶ ἡ ὄθησις τῶν ἀγῶνα. Γιατὶ ἡ ὑπερτροφία τοῦ ἐγωϊσμοῦ τους σὲ βάρος τῶν ἀρχόμενων, κάνει νὰ ξεσπάσῃ τὸ ἐγωϊστικὸ ἔνστιχτο τῶν τελευταίων. Ἐπειτα ἡ τεχνικὴ ἐξέλιξις, πού δημιουργεῖ καινούργιες συνθήκες, ἐπιτείνει τὸ ξεσπάσμα αὐτό, πού λαβαίνει ἔτσι συγκεκριμένον χαραχτήρα στὴν πάλῃ τῶν τάξεων. Πάλῃ λοιπὸν τάξεων δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο

(**) Ἴδω μορεῖ σὲ κάποιον νὰ παραξενωσῆ, πὼς ἀφοῦ οἱ φεουδᾶλοι εἶχαν ἀνάγκη τῆς θρησκείας, ἐρχόντουσαν συχνὰ σὲ πόλεμο μὲ τὸν κλῆρο, καὶ πὼς, ἀφοῦ οἱ ἀστοὶ χτύπησαν πρώτα τὴ θρησκεία, τώρα σὰς περισσότερα μέρη παίρνουν μὲ τὸ μέρος τους τοὺς παπάδες; Τὴν ἀπάντησι σ' αὐτὴν τὴν ἀπορία μπορεῖ νὰ μᾶς τὴ δώσῃ μιά ἀπλοῦστατη, ἐμπειρικὴ σκέψῃ: Πὼς ἐνὸσω κανένας ἐξωτερικὸς κίντυνος δὲν ἀπειλεῖ τοὺς ἀθρώπους, μποροῦν αὐτοὶ νὰ χτυποῦνται γιὰ μικροδουλεῖς μεταξὺ τους. Μὰ μόλις ὁ κίντυνος, πού ἀπειλεῖ καὶ τοὺς δύο, φανῆ, τότες ἐνωθύνονται κατ' ἀνάγκη. Ἔτσι καὶ μὲ τοὺς φεουδᾶλους. Ὅταν στέρωσαν τὴ θέση τους, καὶ δὲ φοβόντουσαν κανένα πολέμαγαν γιὰ πολλὰ ζητήματα μὲ τὸν κλῆρο. Σὰ δὲντχαν ὅμως οἱ δυνατοὶ ἀστοὶ, πού ἀπειλοῦσαν καὶ τοὺς δύο, βρέθηκαν ἐνὰ στὴν ἀνάγκη νὰ ἐνωθῶν. Τὸ ἴδιο καὶ μὲ τὴν ἀστικὴν τάξη. Τώρα πού σηκώθηκε ὁ πόλεμος ἐναντίον της, ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ κάθε εἴδους στοιχεῖα γιὰ ν' αὔξησῃ τὴ δύναμή της, καὶ γιὰ νὰ κρατήσῃ σὲ ὑπνωτισμὸ κείνους πού ἐμμετῶλεσται.

ΣΥΛΒΙΑ. Ὁ, νάσαι βέβαιη μάλιστα πὼς δὲ θὰ χαμηλώτω τὰ μάτια, δὲ θὰ λιγοψυχῆσω. Ἐπρεπε νὰ μὲ ξέρης πιά, δὲ μ' ἐδοκίμασες μιά φορά μόνάχα.

ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Τὸ ξέρω, τὸ ξέρω. Τίποτα δὲ σὲ νικᾷ. Σκέψου ὅμως: νὰ βεθῆς ἐκεῖ ὕστερ' ἀπὸ τόσα, στὸν ἴδιο τὸν τόπο ὅπου γέννησε τὸ τρομερὸ τὸ πρᾶγμα, ἐκεῖ, μόνη, ἀντιμέτωπη σὲ κείνη τὴ γυναίκα, πού σοῦ ἔχει καμωμένο τόσο κακό...

ΣΥΛΒΙΑ. Καὶ τί μὲ τοῦτο; Μήπως, μιά μοναχὰ φορά—μιά φορά καὶ μόνη, Φραντζεσκα!—ἔχω ἀποφύγει ἐγὼ νὰ κάμω ὅ,τι μοῦ φάνηκε ἀνάγκη νὰ γείνη; Πέσ το καὶ σὺ: μὲ εἶδες νάρνηθᾶ κανένα βάρος; Ἀπὸ ποῖο βαρυσιστήριό γύρεψ νὰ ξεφύγω; Πολλὰ ἄλλα βάρσιν ἔχω κυττάζει κατὰ πρόσωπο καὶ βάλω τὸ πόδι ἐκεῖ, ὅπου ἐκεῖνος ἔπεσε... Μὰ εἶχα καρδιά καὶ τὸν εἶδα τότε, ἀπὸ τὴ χαραμάδα τῆς πόρτας, ξαπλωμένο στὸ νεκρικὸ του κρεβάτι, καὶ κανεὶς δὲν εἶταν πίσω μου νὰ μὲ στηρίξῃ καὶ, πρὶ μοῦ δώσουν ἄδεια νὰ ζυγώσω στὸ προσκείμενὸ του, περᾶσαν ἀπ' τὰ χέρια μου τὰ σίδερα τοῦ χειρουργοῦ κ' οἱ ἐπίδεςμοι βουτηγμένοι στὸ αἷμα.

ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Ναι, ναι, εἶν' ἀλήθεια: ἡ

δύναμή σου εἶναι μεγάλη. Τίποτα δὲ σὲ νικᾷ. Συλλογίσου ὅμως: δὲν εἶναι τὸ ἴδιο πρᾶγμα. Δὲν εἶναι τὸ ἴδιο πρᾶγμα νὰ βρεθῆς ἐκεῖ, ἄξαφνα, μπροστά σὲ μιά γυναίκα πού δὲν τὴ γνωρίζεις, γυναίκα ἰκανὴ γιὰ ὅλα, σὰν κ' ἐκεῖνη, πεισματωμένη, ἀδιάντροπη.

ΣΥΛΒΙΑ. Δὲν τὴ φοβοῦμαι. Αὐτὸ πού κάνει αὐτὴ εἶναι ταπεινὸ. Γιατὶ μὲ θάρρει ἀδύνατη καὶ δειλῆ, φκίνεται αὐτὴ ἔτσι ἀπότομη, γιατί τόσον καιρὸ ἔμεινα στὴ σιωπὴ κι ἀπόμερα, αὐτὴ λέγει μὲ το νοῦ της, ἄλλη μιά φορά νὰ μὲ ρίξῃ κάτω. Γελιέται ὅμως. Τότε τὸ ἀγκῆ μου εἶτανε χαμένο, κάθε ἄμυνα εἶτανε περιττῆ. Τώρα τὸ ξαναπόχρηττα καὶ τὸ διαφεντεύω.

ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Θέ μου! Ρίχνεσαι σ' ἕναν παλαιὸ σῶμα πρὸς σῶμα. Κι ἂν αὐτὴ ἀντισταθῇ.

ΣΥΛΒΙΑ. Νάντιστάθῃ. πὼς; Ἐχω τὸ δικαίωμα μου. Ὅθ μπορέσω νὰ τὴ διώξω.

ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Συλβία, Συλβία μου, ἀδερφῆ μου, μὴ, σὲ παρακαλῶ ἀνάβαλε ἀκόμα λίγες μέρες, συλλογίσου λιγάκι ἀκόμα, πρὶν τὸ κάμῃς αὐτό. Μὴ βιαστῆς τόσο πολὺ!

ΣΥΛΒΙΑ. Ἄ, ὦραττα τὰ λῆς ἐσύ, ἐσύ πού εἶσαι καλοτύχη, ἐσύ πού εἶσαι ἀσφαλισμένη, πού ἔχεις ἀνέ-

ψηλὴ τὴ ζωὴ καὶ καμμιὰ φοβέρα στὴν ἡτύχη σου, Νένηθάλω, νὰ τὸ συλλογίστῃ! Μὰ ξέρεις σὲ τί ἀπειλιστικὴ θέση ξαναβρίσκομαι γὼ σήμερα; Εἶρες ἐσύ γιὰ τί πρᾶμα πολεμᾷ; Γιὰ τὸ κεφάλι μου καὶ γιὰ τὸ κεφάλι τῆς Μπεάτας, γιὰ τὴν ὑπέρβη, γιὰ τὴ σὸς τῶνε αὐτῶ μου! Καταλαβαίνεις; Δὲν ξαναχρῆζεται τὸ μαρτύριο, ὅπου ὅλα πιά τὰ νεύρα ἔχουνε λιανιστῆ, ὅπου ἔχουνε δοκιμαστῆ ὅλοι οἱ σπασαγκμοί. Ἐχω δοσμένο στὸν πῖνο ὅ,τι μποροῦσα νὰ δώσω: ἔχω κοίτασι τὸ σκληρὸ τὸ σίδηρο στὸ λαιμὸ μου καὶ τὰ χέρια μου: τέλειωνε ἡ μέρα μου καὶ τὸν ὄπνο μου τὸν κυρίειεν ἡ φρίκη τῆς ἐρχόμενης ἡμέρας, ὅπου εἶταν ἀνάγκη πάλι νὰ ζήτω, καὶ γιὰ νὰ ζήτω, νὰ ξακολουθῶ νὰ στραγγίζω τὴν καρδιά μου πού φαίνόταν στερεμένη. Ἄ, τὰ λῆς ὦραττα, ἐσύ! Ἄμα ἐσύ χαμογελάς στὸ σπῆτι σου, τὸ ἴδιο τὸ χαμόγελό σου ξαναχρῆζει σὲ σένη ἑκατοντάχτιν: σὰ νὰ ζῶσες στὸ κρύσταλλο μέσα. Γιὰ μένα τὸ χαμόγελο εἶταν ἕνας πόνος πικραπᾶνω ἀποκάτω, τὰ δόντια μου σφιγγόνταν: ἡ Μπεάτα ὅμως δὲν εἶδε οὔτε ἕνα δακρυ μου. Γιὰ νὰ τῆς φυλάξω τὴ μακαριότητα πού σημαίνει τῶνομά της, ἐνῶ δὲν ὑπῆρχε νευράκι μέσα μου πού νὰ μὴ στρηφόταν, τὰ χέρια μου σ' αὐτὴν ἀπλωμένα εἶχανε